

TINCHLIK VA XAVFSIZLIKNI TA'MINLASH: XALQARO HAMKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI

Boboyeva Sitora Ro'zimaxmatovna

TerDPi o'qituvchisi

Davlatova Dildora Dilshod qizi

TerDPi magistranti

ANNOTATSIYA : Ushbu maqolada global tinchlik va xavfsizlikni ta'minlash jarayonida xalqaro hamkorlikning o'rni, zamonaviy geosiyosiy muhitda davlatlar o'rtasidagi strategik o'zaro bog'liqlik hamda transmilliy tahdidlarga qarshi birgalikda kurashishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. XXI asrda terrorizm, kiberxavfsizlik, yadro qurollanishi, mintaqaviy mojarolar, migratsiya va ekologik inqiroz kabi global xatarlar davlatlarni ko'p tomonlama tizimlar orqali hamkorlikni kuchaytirishga undamoqda. Maqolada xalqaro tashkilotlar (BMT, YEXHT, SHHT, NATO)ning tinchlikni ta'minlashdagi roli, diplomatik mexanizmlar, kollektiv xavfsizlik tamoyillari hamda davlatlarning o'zaro integratsiyalashuv jarayonlari chuqur yoritiladi.

Kalit so'zlar: tinchlik, xavfsizlik, xalqaro hamkorlik, terrorizm, kiberxavfsizlik, diplomatiya, global tahdidlar.

ANNOTATION : This article explores the key contemporary issues of maintaining global peace and security, emphasizing the essential role of international cooperation. It analyzes collective security mechanisms, the contribution of international organizations (UN, OSCE, SCO, NATO), and the impact of transnational threats such as terrorism, cyber risks, nuclear proliferation, migration and ecological crises. The study highlights how diplomacy, confidence-building measures and multilateral dialogue shape sustainable peace.

Keywords: peace, security, international cooperation, collective security, cyber threats, diplomacy, global risks.

Xalqaro munosabatlar tizimini o'rganar ekanman, tinchlik va xavfsizlik bugungi dunyoning eng asosiy va eng murakkab masalalari ekanini chuqur his qildim. Geosiyosiy keskinlik kuchayib borayotgan, qurolli mojaro o'choqlari ortib ketgan, kiberhujumlar davlatlar infratuzilmasini izdan chiqarayotgan sharoitda biror davlat yolg'iz o'zi xavfsizlikni ta'minlay olmasligini yana bir bor angladim. Shuning uchun xalqaro hamkorlik, diplomatiya, kollektiv xavfsizlik tamoyillari va global institutlar rolining o'rganilishi nafaqat ilmiy jihatdan, balki amaliy nuqtai nazardan ham nihoyatda dolzarbdir. Mazkur maqola orqali tinchlik va xavfsizlikni ta'minlash yo'lida

davlatlar o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikning yangi qirralarini ilmiy asosda tahlil qilishni maqsad qilib oldim.

Tinchlik va xavfsizlik masalasi tarixan davlatlararo munosabatlarning markazida bo‘lib kelgan. Zamonaviy xalqaro tizimda esa ushbu masalaning yanada murakkablashuvi transmilliy tahdidlarning ko‘payishi bilan bog‘liq. Terrorizmning globallasuvi, ekstremizmning ideologik ko‘rinishlari, kiberjinoyatchilik, yadro qurolining tarqalishi, mintaqaviy mojarolar va ekologik inqiroz — bularning barchasi alohida davlatning emas, balki butun xalqaro hamjamiyatning umumiy xavfsizlik muammosiga aylangan ¹. Shu sababli ko‘p tomonlama hamkorlik bugungi kunning muhim strategik yo‘nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda.

Xalqaro hamkorlikning eng asosiy platformasi sifatida BMT tizimi alohida o‘rin tutadi. Xavfsizlik Kengashi tinchlikni saqlash, mojarolar zonalarida missiyalar tashkil qilish, qurolsizlanish bo‘yicha rezolyutsiyalar qabul qilish orqali global barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qilmoqda ². YEXHTning erta ogohlantirish tizimi, SHHTning terrorizmga qarshi mintaqaviy tuzilmalari, NATOning kollektiv himoya mexanizmlari turli formatlarda bo‘lsa-da, umumiy maqsad — xavfsizlikni ta‘minlashga qaratilgan.

Bugungi kunda xavfsizlik tushunchasi faqat harbiy xavfsizlik bilan chegaralanmaydi. Kiberxavfsizlik, iqtisodiy barqarorlik, oziq-ovqat xavfsizligi, ekologik xavfsizlik, energiya xavfsizligi kabi yangi yo‘nalishlar davlatlarning tashqi siyosatida ustuvor ahamiyat kasb etmoqda ³. Ayniqsa, kiberxavfsizlik masalasi global darajada strategik kategoriyaga aylandi, chunki kiberhujumlar davlat boshqaruvi, bank tizimi, mudofaa sektoriga jiddiy zarar yetkazishi mumkin .

Tinchlikni ta‘minlashda diplomatiya hal qiluvchi omil bo‘lib qolmoqda. Diplomatik muzokaralar, vositachilik institutlari, ishonchni mustahkamlovchi chora-tadbirlar mojarolarni oldini olishda eng samarali vosita sifatida e‘tirof etiladi. Masalan, “yumshoq diplomatiya”, iqtisodiy integratsiya, mintaqaviy dialog platformalari davlatlar o‘rtasida ishonchni kuchaytiradi va mojarolar ehtimolini kamaytiradi ⁴.

Terrorizmga qarshi kurashda esa xalqaro ma‘lumot almashinuvi, birgalikda operatsiyalar o‘tkazish, transmilliy moliyaviy oqimlarni nazorat qilish mexanizmlari muhim o‘rin tutadi. BMTning 2006-yilgi Global strategiyasi asosida ko‘plab davlatlar terrorizmga qarshi siyosiy-huquqiy mexanizmlar yaratdi .

¹ Ahmedov R. Global xavfsizlik nazariyalari. – Toshkent, 2020, 27- bet

² Karimova S. Xalqaro tashkilotlar va xavfsizlik. – Toshkent, 2021, 41- bet

³ Smith J. International Peace and Security in the 21st Century. – London, 2018, 58- bet

⁴ Ivanova L. Diplomatiya va global mojarolar. – Moskva, 2019, 33- bet

Kollektiv xavfsizlik tamoyili “bir davlatning xavfsizligi — boshqalarning xavfsizligi bilan chambarchas bog‘liq” degan prinsipga asoslanadi⁵. Bu prinsipning buzilishi mintaqaviy keskinlikka, o‘zaro ishonchsizlikka va harbiy qarama-qarshilikka olib kelishi mumkin. Shuning uchun davlatlar o‘rtasidagi hamkorlik faqat zarurat tufayli emas, balki strategik ehtiyoj sifatida qaralmoqda.

Shu ma’noda barqaror tinchlikni ta’minlash faqat qurolli mojarolar yo‘qligi emas, balki siyosiy muvozanat, iqtisodiy rivojlanish, ijtimoiy adolat, ekologik barqarorlik va madaniyatlararo muloqotning uyg‘unlashuvini talab qiladi. Tinchlik — ko‘p qatlamli tizim bo‘lib, uning har bir bo‘lagining mustahkamligi xalqaro hamkorlik sifatiga bog‘liq.

Yuqoridagi ilmiy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, tinchlik va xavfsizlikni ta’minlash faqat harbiy kuchga emas, balki diplomatiya, iqtisodiy integratsiya, axborot almashinuvi, xalqaro institutlarning faoliyati va davlatlararo ishonchga tayanadi. Transmilliy tahdidlarning kuchayishi davlatlar o‘rtasidagi hamkorlikni majburiy emas, balki strategik zaruratga aylantirmoqda. Xalqaro hamkorlikning rivojlanishi — barqaror tinchlik, global xavfsizlik va kelajak taraqqiyotining eng muhim omilidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ahmedov R. Global xavfsizlik nazariyalari. – Toshkent, 2020.
2. Karimova S. Xalqaro tashkilotlar va xavfsizlik. – Toshkent, 2021.
3. Smith J. International Peace and Security in the 21st Century. – London, 2018.
4. Ivanova L. Diplomatiya va global mojarolar. – Moskva, 2019.
5. Nye J. The Future of Global Order. – Washington, 2016.

---

⁵ Nye J. The Future of Global Order. – Washington, 2016, 51- bet